

**การส่งเสริมการเป็นสมาชิกสหกรณ์โดยใช้มาตรการทาง
ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา : ศึกษากรณีการหักค่าลดหย่อน
จากเงินค่าซื้อหุ้นสหกรณ์**

จิตรมาส จิตรพิศาล*
รองศาสตราจารย์ ดร.จิรศักดิ์ รอดจันทร์**

บทคัดย่อ

เงินค่าหุ้นของสมาชิกที่ได้ชำระให้แก่สหกรณ์เป็นทุนที่มีความสำคัญในการดำรงอยู่ และการดำเนินกิจการของสหกรณ์อย่างมั่นคง ซึ่งจะนำประโยชน์มาสู่สมาชิกของสหกรณ์อย่างแท้จริง ในปัจจุบันมีประชาชนบางส่วนยังไม่เห็นประโยชน์ของระบบสหกรณ์ ที่สามารถให้ประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมส่วนรวม เป็นการส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังนั้น การที่จะส่งเสริมการเป็นสมาชิกสหกรณ์ รัฐบาลจึงควรมีมาตรการทางภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มาจูงใจให้บุคคลทั่วไปสนใจสมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษากรณีการนำเงินค่าหุ้นสหกรณ์มาหักเป็นค่าลดหย่อนในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

จากการศึกษาพบว่า วัตถุประสงค์ประการหนึ่งของตัวบรรเทาภาระภาษี คือ เพื่อให้รัฐใช้เป็นกลไกในการสนับสนุนบุคคลหรือกิจกรรมบางประเภท โดยการกำหนดการหักค่าลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศ ต่างขึ้นอยู่กับประเภทของเงินได้ และนโยบายในการบริหารของแต่ละประเทศว่ารัฐต้องการส่งเสริมหรือสนับสนุนกิจกรรม หรือให้ความช่วยเหลือแก่ประชากรของรัฐในรูปแบบใด ดังนั้น หากมีการนำเงินค่าซื้อหุ้นสหกรณ์มาหักเป็นค่าลดหย่อนในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จะมีข้อดีต่อรัฐบาลในการใช้นโยบายทางด้านภาษีมานับสนุนกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ โดยที่รัฐบาลไม่จำเป็นต้องจ่ายเงินสนับสนุนโดยตรงเพื่อช่วยเหลือกิจกรรมสหกรณ์ นอกจากนี้แล้วยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสหกรณ์ในการเพิ่มเงินทุนหมุนเวียนเพื่อใช้ในกิจการของสหกรณ์ และช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก รวมถึงเป็นการส่งเสริมการออมเงินของสมาชิกสหกรณ์ในอีกประการหนึ่งด้วย รัฐบาลจึงควรเพิ่มกฎหมายให้สามารถนำเงินค่าซื้อหุ้นสหกรณ์มาหักเป็นค่าลดหย่อนในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและแน่นอน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการจัดเก็บภาษีอากรที่ดี หลักความเป็นธรรมและหลักความมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีควบคู่กัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอให้มีการเพิ่มเติม กฎกระทรวงว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร โดยการให้นำ เงินได้เท่าที่จ่ายเป็นค่าซื้อหุ้นสหกรณ์ ซึ่งเป็นสหกรณ์ที่ได้รับการจดทะเบียนตาม

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

กฎหมายว่าด้วยการสหกรณ์ ในจำนวนที่ได้จ่ายไปจริง แต่ไม่เกินหนึ่งแสนห้าหมื่นบาทถ้วน สำหรับปีภาคนั้น โดยผู้มีเงินได้ต้องซื้อหุ้นสหกรณ์ติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปี นับตั้งแต่วันที่ซื้อหุ้นสหกรณ์เป็นครั้งแรก ได้รับสิทธิประโยชน์ในการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยเงินได้ที่ได้รับการยกเว้นภาษีดังกล่าวนี้ จะมีการกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและวิธีการ การได้รับสิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีอากร และการผิดเงื่อนไขการรับสิทธิประโยชน์ไว้อย่างละเอียดในประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เพื่อความชัดเจนและแน่นอนในการปฏิบัติต่อไป

1. บทนำ

สหกรณ์เป็นนิติบุคคลรูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทย ในการส่งเสริมการรวมตัวกันของบุคคลในการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกทั้งในด้านเศรษฐกิจ และสังคม โดยสหกรณ์มีทุนในการดำเนินงานมาจากเงินค่าหุ้นของสมาชิกแต่ละคนมารวมกัน ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าเงินค่าหุ้นของสหกรณ์จึงมีความสำคัญในการดำรงอยู่และการดำเนินกิจการของสหกรณ์ให้เป็นไปอย่างมั่นคงและเพื่อเป็นประโยชน์กับสมาชิกอย่างยั่งยืนที่สุด

ในปัจจุบันยังมีประชาชนบางส่วนยังไม่เห็นประโยชน์ของระบบสหกรณ์ และยังมีสมาชิกสหกรณ์บางส่วนที่เข้ามาในระบบสหกรณ์โดยหวังผลประโยชน์ที่ไม่เหมาะสม ประชาชนกลุ่มดังกล่าวนี้จึงยังไม่เห็นประโยชน์ที่แท้จริงของระบบสหกรณ์ ที่สามารถให้ประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมส่วนรวม

ดังนั้น การที่จะจูงใจให้บุคคลทั่วไปเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์ เพื่อส่งเสริมให้ระบบสหกรณ์มีความเข้มแข็งทางด้านเงินทุนมากขึ้น ประกอบกับเป็นการส่งเสริมการออมเงินในระยะยาวให้กับประชาชนโดยใช้ระบบสหกรณ์นั้น รัฐบาลควรใช้มาตรการบรรเทาภาระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มาใช้เพื่อเป็นการจูงใจให้บุคคลธรรมดาที่กำลังตัดสินใจในการเป็นสมาชิกสหกรณ์สมัครเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์เพิ่มมากขึ้น

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 หลักความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษี

หลักความเป็นธรรมในแนวตั้ง (Vertical Equity) มีหลักการว่า บุคคลที่อยู่ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันควรแบกรับภาระภาษีที่แตกต่างกัน

หลักความเป็นธรรมในแนวนอน (Horizontal Equity) มีหลักการว่า บุคคลที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกันควรแบกรับภาระที่เท่ากัน (จรัสศักดิ์ รอดจันทร์, 2556, น. 21)

2.2 หลักความมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี

หลักความมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี มีหลักการว่า ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการเก็บภาษีของเจ้าหน้าที่ และค่าใช้จ่ายในการให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎหมายของผู้เสียภาษีควรต้องต่ำที่สุด (จรัสศักดิ์ รอดจันทร์, 2556:34)

2.3 ความหมายของสหกรณ์

สหกรณ์ หมายถึง คณะบุคคลซึ่งรวมดำเนินการ เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ (พระราชบัญญัติสหกรณ์, มาตรา 4)

2.4 ประโยชน์ของการเป็นสมาชิกสหกรณ์

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการเป็นสมาชิกสหกรณ์ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการที่สมาชิกลงทุนกับสหกรณ์ ประโยชน์ที่สมาชิกได้รับจากการกระทำกิจกรรมหลักของสหกรณ์ และประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับเป็นพิเศษ

1) ผลประโยชน์ที่สมาชิกได้รับจากการลงทุนกับสหกรณ์ แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

(1) เงินปันผล เป็นเงินปันผลจากหุ้นที่ชำระแล้ว ซึ่งที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์ จะมีมติจ่ายให้กับสมาชิกตอนสิ้นปีบัญชี ในอัตราไม่เกินร้อยละ 10 ต่อปี ซึ่งสมาชิกจะได้รับเงินปันผลตามหุ้นเต็มจำนวนตามสัดส่วนของระยะเวลาที่ชำระค่าหุ้น

(2) ดอกเบี้ยเงินฝาก โดยทั่วไปสมาชิกสหกรณ์จะได้รับดอกเบี้ยเงินฝากในอัตราที่สูงกว่าหรืออย่างน้อยเทียบเท่ากับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากของธนาคารพาณิชย์เพื่อเป็นการส่งเสริมการออมเงินให้กับสมาชิก

2) ผลประโยชน์ที่สมาชิกได้รับจากการกระทำกิจกรรมหลักของสหกรณ์แบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

(1) เงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจที่สมาชิกได้ทำไว้กับสหกรณ์ในระหว่างปี เช่น กรณีที่สมาชิกกู้ยืมเงินจากสหกรณ์ สหกรณ์จะจ่ายเงินเฉลี่ยคืนให้ตามอัตราส่วนจำนวนรวมของดอกเบี้ยเงินกู้ที่ได้ส่งให้แก่สหกรณ์ โดยการจ่ายเงินเฉลี่ยคืนจะเป็นไปตามมติที่ประชุมใหญ่

(2) ดอกเบี้ยเงินกู้ที่ต่ำกว่าดอกเบี้ยเงินกู้จากสถาบันการเงินอื่น

(3) การซื้อขายสินค้าหรือบริการจากสหกรณ์ ในราคาต่ำกว่าราคาตลาด หรือการขายสินค้าให้แก่สหกรณ์ในราคาที่สูงกว่าราคาตลาด

3) ผลประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับเป็นพิเศษ หรืออาจเรียกได้ว่า เป็นสวัสดิการให้แก่สมาชิกสหกรณ์ เช่น ทุนในการช่วยเหลือสมาชิกผู้ประสบภัยพิบัติ ทุนช่วยเหลือสมาชิกที่ถึงแก่กรรม ทุนสวัสดิการเพื่อสงเคราะห์สมาชิกและครอบครัว ทุนการศึกษาของบุตรสมาชิก ทุนบำเหน็จสมาชิกที่เกษียณอายุ, ทุนสวัสดิการสมาชิกเพื่อการรักษาพยาบาล เป็นต้น

3. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการหักค่าลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

3.1 แนวคิดการบรรเทาภาระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ประมวลรัษฎากรของประเทศไทย ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า เงินได้ที่พึงต้องชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และได้กำหนดประเภทของเงินได้พึงประเมินที่ต้องเสียภาษีไว้ในความหมายอย่างกว้าง ซึ่งทำให้เกิดฐานภาษีเงินได้อย่างกว้าง อย่างไรก็ตามฐานภาษีเงินได้อย่าง

กว้างนั้นจะถูกทำให้แคบลงโดยบทบัญญัติเกี่ยวกับเงินได้ที่ไม่ถูกเก็บภาษี (Tax-Free Income) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ตัวบรรเทาภาระภาษี” (Tax Reliefs) (จรัสศักดิ์ รอดจันทร์, 2556, น.113)

ตัวบรรเทาภาษี หมายถึง วิธีการที่กฎหมายอนุญาตในการลดภาระภาษีเงินได้ เพื่อสร้างแรงจูงใจ ซึ่งตัวบรรเทาภาระภาษี หมายรวมถึง การเครดิตภาษี การยกเว้นภาษี การหักต่าง ๆ เช่น ค่าลดหย่อน และการหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ (จรัสศักดิ์ รอดจันทร์, 2556, น. 113)

เหตุผลที่มีการกำหนดให้มีตัวบรรเทาภาษี เนื่องจาก ตัวบรรเทาภาษีจะมีขึ้นเพื่อสนับสนุนหลักความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษี และเพื่อความเป็นธรรมในการกระจายรายได้ ครั้งใหม่ และวัตถุประสงค์หลักอีกอย่างหนึ่งของตัวบรรเทาภาระภาษี คือ เพื่อประโยชน์ของบุคคล หรือเพื่อสนับสนุนการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเป็นการเฉพาะ (จรัสศักดิ์ รอดจันทร์, 2556, น. 113)

จากการศึกษาแนวคิดในการใช้ตัวบรรเทาภาระภาษี สามารถแบ่งตัวบรรเทาภาระภาษี ออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ตัวบรรเทาภาระภาษีในเชิงโครงสร้าง (Structural Reliefs) และ ตัวบรรเทาภาระภาษีที่ไม่ใช่โครงสร้างภาษี (Non-Structural Reliefs)

1) ตัวบรรเทาภาษีในเชิงโครงสร้าง (Expenses of Earning Income)

ตัวบรรเทาภาษีในเชิงโครงสร้าง หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ก่อให้เกิดเงินได้ (Expenses of Earning Income) และค่าลดหย่อนภาษีส่วนบุคคล (Personal Allowances) ซึ่งค่าลดหย่อนส่วนบุคคลดังกล่าว ได้แก่ ค่าลดหย่อนภาษีสำหรับผู้มีเงินได้ ค่าลดหย่อนภาษีสำหรับคู่สมรสของผู้มีเงินได้ และ ค่าลดหย่อนภาษีสำหรับบุตรของผู้มีเงินได้ (จรัสศักดิ์ รอดจันทร์, 2556, น. 113)

ตัวบรรเทาภาษีในเชิงโครงสร้าง ถูกใช้เพื่อวัตถุประสงค์ 3 ประการดังนี้ เพื่อหักเป็นค่าใช้จ่ายที่ก่อให้เกิดเงินได้ เพื่อสะท้อนถึงวัตถุประสงค์อย่างกว้างของภาษี เช่น ช่วยให้เกิดความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษี และ เพื่อทำให้การปฏิบัติตามกฎหมายภาษีหรือการบริหารจัดเก็บภาษีง่ายขึ้น

2) ตัวบรรเทาภาษีที่ไม่ใช่โครงสร้างภาษี (Non-Structural Reliefs)

ตัวบรรเทาภาษีที่ไม่ใช่โครงสร้าง นำมาใช้เพื่อประโยชน์ของบุคคลหรือกิจกรรมบางประเภท ซึ่งหมายความรวมถึง การยกเว้นภาษีเงินได้ (Tax Exemptions) และการหักค่าใช้จ่ายบางอย่างออกจากเงินได้พึงประเมิน ซึ่งอาจเรียกได้อีกประการหนึ่งว่า “การหักค่าลดหย่อนตามรายการ” (Itemized Deduction) (จรัสศักดิ์ รอดจันทร์, 2556:116)

ตามประมวลรัษฎากรและกฎหมายอื่นบางฉบับ ได้มีบทบัญญัติให้บุคคลและเงินได้พึงประเมินบางประเภท บางกรณี ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา การยกเว้นดังกล่าวนี้มีเหตุผลที่สำคัญบางประการประกอบอยู่ เช่น ยกเว้นโดยเหตุผลทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการบริหารจัดการ นอกจากการยกเว้นภาษีแล้ว เพื่อเป็นการบรรเทาภาระภาษีให้แก่

ผู้มีเงินได้ ประมวลรัษฎากรก็ได้มีบทบัญญัติกำหนดให้หักค่าลดหย่อน (Personal Deductions or Exemptions) และซึ่งเมื่อใดที่รัฐบาลเห็นว่าประชาชนต้องเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจ รายได้ไม่พอเพียงกับรายจ่ายที่เพิ่มขึ้น รัฐบาลก็อาจเสนอแก้กฎหมายให้เพิ่มค่าลดหย่อนมากขึ้น (วาสนา สุขสมัย, 2555 : 21)

3.2 มาตรการทางกฎหมายเพื่อบรรเทาภาระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของประเทศไทย

มาตรการทางภาษีเพื่อบรรเทาภาระภาษีตามประมวลรัษฎากร จำแนกได้ 2 ประเภท คือ การหักค่าลดหย่อน และการยกเว้นภาษี

1) การหักค่าลดหย่อน (Personal Deductions)

เงินได้พึงประเมินที่ได้มีการหักค่าใช้จ่ายแล้ว ประมวลรัษฎากรได้มีการกำหนดให้สามารถหักค่าลดหย่อนได้อีก

ประเภทของค่าลดหย่อนตามประมวลรัษฎากรแบ่งออกได้ดังนี้

(1) ค่าลดหย่อนส่วนบุคคลและค่าลดหย่อนเพื่อการศึกษา ค่าลดหย่อนประเภทนี้ กำหนดขึ้นเพื่อช่วยบรรเทาภาระภาษีให้แก่ผู้มีเงินได้ซึ่งต้องรับภาระให้การศึกษาแก่บุตร

(2) ค่าลดหย่อนเบี้ยประกันชีวิต

(3) ค่าลดหย่อนเงินสะสมที่จ่ายเข้ากองทุนสำรองเลี้ยงชีพ

(4) ค่าลดหย่อนดอกเบี้ยยืมกู้ยืมเพื่อการเช่าซื้อ หรือการสร้างที่อยู่อาศัย

(5) ค่าลดหย่อนเงินบริจาค

(6) การลดหย่อนค่าอุปการะบิดามารดา

2) การยกเว้นภาษี (Tax Exemptions)

กรณีการยกเว้นภาษีเงินได้ของประเทศไทย จะกล่าวถึงเฉพาะเนื้อหาการยกเว้นภาษีเงินได้ที่นำไปหักเสมือนค่าลดหย่อน

การยกเว้นภาษีเงินได้ที่นำไปหักเสมือนเป็นค่าลดหย่อน หมายถึง การนำจำนวนเงินที่ยกเว้นไปหักออกจากเงินได้พึงประเมิน ภายหลัง หักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนตามปกติแล้ว

การยกเว้นภาษีเงินได้ที่นำไปหักเสมือนค่าลดหย่อน มีดังนี้

(1) การยกเว้นค่าซื้อหน่วยลงทุนในกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (Retirement Mutual Fund : RMF)

(2) การยกเว้นค่าซื้อหน่วยลงทุนในกองทุนรวมหุ้นระยะยาว (Long Term Equity Fund: LTF)

(3) การยกเว้นเงินได้ที่จ่ายเข้ากองทุนสำรองเลี้ยงชีพ

(4) การยกเว้นเงินได้กรณีรายจ่ายสำหรับสนับสนุนการศึกษา

(5) การยกเว้นเงินได้ที่บริจาคให้กองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ กองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม กองทุนคุ้มครองเด็ก หรือกองทุนพัฒนากีฬาแห่งชาติ

(6) การยกเว้นภาษีสำหรับดอกเบี้ยยืมกู้ยืมเพื่อซื้อ เช่าซื้อ หรือสร้างที่อยู่อาศัย

(7) การยกเว้นเงินได้สำหรับเงินได้เท่าที่ผู้มีเงินได้จ่ายเป็นเบี้ยประกันภัย สำหรับการประกันสุขภาพบิดามารดาของผู้มีเงินได้ รวมทั้งบิดามารดาของสามีหรือภริยาของผู้มีเงินได้

(8) การยกเว้นเบี้ยประกันชีวิต

3.3 การหักค่าลดหย่อนในการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา

การหักค่าลดหย่อนตามกฎหมายในประเทศสหรัฐอเมริกา มี 2 กรณี คือ ค่าลดหย่อนมาตรฐาน และค่าลดหย่อนตามรายการ โดยจะให้สิทธิผู้เสียภาษีในแต่ละปี สามารถเลือกได้ว่าค่าลดหย่อนกลุ่มใดดีกว่ากัน

ค่าลดหย่อนมาตรฐาน เป็นค่าลดหย่อนเนื่องจากตัวผู้เสียภาษี เช่น หักค่าลดหย่อนส่วนตัวผู้เสียภาษี หรือคู่สมรสผู้เสียภาษี เป็นต้น ส่วนกรณีค่าลดหย่อนตามรายการ ส่วนใหญ่จะเป็นค่าลดหย่อนที่มีความจำเป็นในปัจจุบันด้านการดำรงชีพ และมีความจำเป็นทางด้านกฎหมาย เช่น ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น โดยค่าลดหย่อนตามรายการในแต่ละประเภทจะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนด

3.4 การหักค่าลดหย่อนในการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามกฎหมายประเทศญี่ปุ่น

เงินได้ที่จะนำมาคำนวณในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของประเทศญี่ปุ่น กฎหมายกำหนดให้นำเงินได้ที่ได้รับแต่ละประเภทไปหักค่าใช้จ่ายโดยตรงและจำเป็นก่อน หลังจากนั้นก็นำไปหักค่าลดหย่อน แล้วจึงนำมาคำนวณภาษีตามตารางอัตราภาษีคำนวณภาษี เมื่อได้ผลรวมแล้วจึงนำเครดิตภาษีไปลบออกเพื่อจะได้ยอดรวมจำนวนภาษีที่ต้องจ่ายให้แก่รัฐ

ตัวอย่างการหักค่าลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของประเทศญี่ปุ่น เช่น ค่าลดหย่อนจากความเสี่ยงจากความสูญเสียจากวินาศภัย ค่าลดหย่อนสำหรับเบี้ยประกันภัยจากแผ่นดินไหว ค่าลดหย่อนสำหรับเงินค่าธรรมเนียมเพื่อช่วยเหลือธุรกิจขนาดเล็กพร้อมกัน เป็นต้น

4. ข้อดีและข้อเสียของการนำเงินค่าหุ้นสหกรณ์มาหักเป็นค่าลดหย่อนในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เพื่อส่งเสริมการเป็นสมาชิกสหกรณ์

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด วัตถุประสงค์ของการบรรเทาภาระภาษีโดยใช้ค่าลดหย่อนภาษี และแนวคิด หลักการสหกรณ์ รวมถึงประโยชน์การเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์โดยเทียบเคียงกับแนวคิดการลงทุนในประเภทอื่น ๆ ผู้เขียนได้ทำการวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสียและปัญหาที่เกิดจากการนำเงินค่าหุ้นสหกรณ์มาใช้หักเป็นค่าลดหย่อนในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา สามารถสรุปได้ดังนี้

4.1 ข้อดี

(1) การนำเงินค่าหุ้นสหกรณ์มาหักเป็นค่าลดหย่อนในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เป็นการส่งเสริมให้ผู้เสียภาษีอากรเลือกทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เขาชอบหรือถนัด เนื่องจากการรวมตัวกันเป็นสหกรณ์ เพื่อพัฒนาอาชีพหรือกิจกรรมที่ตนเองถนัดให้มีการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นไปตามหลักความมีประสิทธิภาพในทางเศรษฐกิจ

(2) การใช้เงินค่าหุ้นสหกรณ์มาหักเป็นค่าลดหย่อนในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา รัฐสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมของประเทศได้ เนื่องจาก การหักค่าลดหย่อนในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ถือว่าเป็นรายจ่ายอย่างหนึ่งของรัฐ แทนที่รัฐจะจ่ายเป็นเงินสดเพื่อแก้ปัญหาความยากจนให้กับประชาชนในรัฐ รัฐสามารถออกกฎหมายการหักค่าลดหย่อนภาษีเพื่อสนับสนุนส่งเสริมการสหกรณ์ เพื่อให้สมาชิกสหกรณ์ ชื้อหุ้นในสหกรณ์ร่วมลงทุนในกิจกรรมสหกรณ์ ซึ่งเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกกันเอง โดยมีรัฐให้การสนับสนุนทางอ้อมโดยใช้วิธีทางภาษี

(3) การนำเงินค่าหุ้นสหกรณ์มาหักเป็นค่าลดหย่อนในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จะมีประโยชน์แก่สหกรณ์ในการเพิ่มทุนในการดำเนินกิจกรรมของสหกรณ์เพิ่มขึ้น และยังมีประโยชน์ในทางอ้อมแก่สมาชิกสหกรณ์ในการออมเงินเพื่อไว้ใช้ในอนาคตอีกด้วย เนื่องจากการซื้อหุ้นสหกรณ์ สมาชิกสามารถจะถอนเงินค่าหุ้นสหกรณ์ออกมาใช้ได้ต่อเมื่อขาดจากสมาชิกภาพ ดังนั้นหากสมาชิกยังคงมีสถานภาพเป็นสมาชิกอยู่และมีการซื้อหุ้นสหกรณ์เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อย่างสม่ำเสมอ ก็ถือว่าการออมเงินภาคบังคับในอีกทางหนึ่ง

(4) การเป็นสมาชิกสหกรณ์สามารถจะฝากเงินในระบบสหกรณ์ ซึ่งเป็นการออมเงินภาคสมัครใจได้อีกทางหนึ่งด้วย และการฝากเงินระบบสหกรณ์ การคิดคำนวณดอกเบี้ยเงินฝากสมาชิกสหกรณ์จะได้รับดอกเบี้ยเงินฝากในอัตราที่สูงกว่าการฝากเงินในธนาคารพาณิชย์ทั่วไป รวมถึงยังได้รับผลประโยชน์ทางด้านภาษีเนื่องจากดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาอีกด้วย

(5) การเป็นสมาชิกสหกรณ์ นอกจากจะเป็นการส่งเสริมการออมแล้ว จะมีการให้บริการเงินกู้แก่สมาชิกสหกรณ์ เพื่อเป็นการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของสมาชิกสหกรณ์ และยังถือว่าเป็นสวัสดิการพื้นฐานให้กับสมาชิกอีกด้วย ซึ่งการกู้ยืมเงินจากสหกรณ์จะได้รับความสะดวกรวดเร็วกว่าการกู้ยืมเงินในระบบธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ และยังมีอัตราดอกเบี้ยการกู้ยืมเงินที่ต่ำกว่าธนาคารพาณิชย์หรือการกู้ยืมเงินนอกระบบทั่วไป

(6) นอกจากประโยชน์ทางการเงินที่สมาชิกจะได้รับจากการซื้อหุ้นสหกรณ์แล้ว การเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์จะได้รับประโยชน์ทางด้านสวัสดิการทั่วไป ที่สหกรณ์ได้จัดสรรให้กับสมาชิกสหกรณ์ ซึ่งจะจัดสวัสดิการตามความเหมาะสมและความต้องการของสมาชิกในแต่ละสหกรณ์ โดยหากสหกรณ์ใดสามารถบริหารจัดการได้กำไรสุทธิมาก ก็สามารถนำมาจัดสรรเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิกได้มากยิ่งขึ้นเช่นกัน

(7) นอกจากประโยชน์ด้านต่าง ๆ แล้ว การเป็นสมาชิกสหกรณ์ ยังเป็นการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในองค์กร โดยสมาชิกสหกรณ์จะมีส่วนร่วมในการบริหารงานสหกรณ์ กฎหมายสหกรณ์จะมีการกำหนดให้การเลือกคณะกรรมการบริหารงานภายในสหกรณ์ ให้สมาชิกทุกคนมีสิทธิในการออกเสียงคนละ 1 เสียงเท่ากันทุกคน โดยไม่มีการจำกัดว่าจะมีหุ้นเรือนหุ้นจำนวนเท่าใด ส่งผลให้การดำเนินงานของสหกรณ์ปราศจากการครอบงำจากผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่ของสหกรณ์

4.2 ข้อเสีย

(1) การนำเงินค่าหุ้นสหกรณ์ มาหักเป็นค่าลดหย่อนในการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในแนวนอน (Horizontal Equity) โดยหลักแล้วคนที่มีความฐานะเท่ากันควรเสียภาษีในอัตราที่เท่าเทียมกัน หากมีการกำหนดให้นำเงินค่าหุ้นมาหักเป็นค่าลดหย่อนภาษี จะทำให้คนที่มีความได้เท่ากันแต่ไม่ได้เป็นสมาชิกสหกรณ์ จะเสียภาษีในจำนวนที่มากกว่าคนที่เป็สมาชิกสหกรณ์

(2) การนำเงินค่าหุ้นสหกรณ์ มาหักเป็นค่าลดหย่อนในการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ขัดต่อหลักความมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี เนื่องจากอาจมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในส่วนของการบริหารจัดการเก็บภาษีของเจ้าหน้าที่ จำเป็นต้องเพิ่มต้นทุนในการบริหารจัดการเก็บเจ้าหน้าที่ต้องพิจารณาหลักฐานประกอบเพิ่มขึ้นในการนำค่าหุ้นมาหักเป็นค่าลดหย่อน รวมถึงหากมีการนำเงินค่าซื้อหุ้นสหกรณ์มาหักเป็นค่าลดหย่อนในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จำเป็นต้องมีการออกกฎหมายเพิ่มเติมซึ่งมีรายละเอียดที่เพิ่มขึ้น เพื่อเป็นการป้องกันการหลบหลีกและหนีภาษีของบุคคลบางประเภทที่จะใช้ช่องโหว่ในทางกฎหมายเพื่อที่จะไม่จ่ายภาษีอากร ซึ่งมีผลทำให้เกิดความซับซ้อนของกฎหมายภาษีและแนววิธีปฏิบัติในการบริหารเพิ่มขึ้น

(3) ปัญหาทางด้านกฎหมาย เนื่องจากหุ้นของสหกรณ์มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากหุ้นในความหมายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในหลายประการ เช่น มูลค่าของหุ้นสหกรณ์จะไม่มีภาระผูกพันตามภาวะเศรษฐกิจ จะมีราคาที่สูงหรือการที่หุ้นของสหกรณ์ไม่สามารถโอน ขาย หรือถอนหุ้นได้ ซึ่งหากสมาชิกต้องการเงินค่าหุ้นสหกรณ์คืน สมาชิกต้องลาออกจากการเป็นสมาชิกสหกรณ์เท่านั้น และประเด็นการจำกัดการถือหุ้น เนื่องจากหุ้นของสหกรณ์จะมีการจำกัดให้สมาชิกคนหนึ่งถือหุ้นได้ไม่เกินหนึ่งในห้าของหุ้นที่ชำระแล้วทั้งหมด เป็นต้น

(4) ปัญหาเกี่ยวกับข้อจำกัดในการสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ เนื่องจากการสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ จำเป็นต้องมีลักษณะพิเศษทางด้านคุณสมบัติ สิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบ โดยต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ซึ่งสมาชิกสหกรณ์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สมาชิกสามัญหรือสมาชิกปกติ และสมาชิกสมทบ นอกจากนี้แล้วการสมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์แต่ละประเภทมีการกำหนดให้บุคคลที่ประกอบอาชีพในลักษณะเดียวกัน หรือมีความต้องการที่จะทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันสมัครเข้าเป็นสมาชิกในสหกรณ์ตามที่

กฎหมายกำหนดให้มีในแต่ละประเภท ข้อจำกัดดังกล่าวจึงอาจเป็นอุปสรรคแก่บุคคลทั่วไปที่ต้องการเป็นสมาชิกสหกรณ์แต่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับสมาชิกสามัญ หรือไม่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์ ก็จะไม่สามารถที่จะซื้อหุ้นสหกรณ์เพื่อที่จะลงทุนในสหกรณ์ และนำมาหักเป็นค่าลดหย่อนภาษีได้

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1) จากปัญหาเรื่องการสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์เพื่อให้ได้สิทธิในการซื้อหุ้นสหกรณ์ และสิทธิประโยชน์ด้านอื่น ๆ ของสหกรณ์ นั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าปัญหาข้อจำกัดด้านการเป็นสมาชิกสหกรณ์ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ข้อจำกัดดังกล่าวจะมีผลดีต่อสมาชิกสหกรณ์ในด้านการจัดการบริหารสหกรณ์ และมีประโยชน์ต่อหน่วยงานของรัฐในการจะส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสหกรณ์ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์แต่ละประเภท

ในส่วนอุปสรรคแก่บุคคลทั่วไปที่ต้องการเป็นสมาชิกสหกรณ์ที่ต้องการซื้อหุ้นสหกรณ์นั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า บุคคลทั่วไปที่ต้องการสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์โดยการซื้อหุ้นสหกรณ์เพื่อใช้เป็นค่าลดหย่อนในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา นั้น บุคคลทั่วไปสามารถสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกสหกรณ์ในรูปแบบสมาชิกสมทบของสหกรณ์ได้ ซึ่งสหกรณ์แต่ละประเภทก็จะมีกำหนดคุณสมบัติ วิธีการรับสมัคร สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ตลอดจนการขาดจากการเป็นสมาชิกภาพของสมาชิกสมทบไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์แต่ละประเภทแล้ว ซึ่งสหกรณ์แต่ละแห่งสามารถกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกสมทบที่ต้องการได้ และผู้สนใจที่จะเข้าร่วมในสหกรณ์ก็สามารถจะตรวจสอบคุณสมบัติส่วนตัวของตนเองว่ามีสิทธิในการสมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์แต่ละแห่งได้หรือไม่ และเหตุผลอีกประการหนึ่งคือ สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นในประเทศไทยนั้นมีความหลากหลายการที่บุคคลใดจะสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ใดก็สามารถจะกระทำได้ตามความถนัดและความต้องการของตนเอง หรือหากไม่มีสหกรณ์ใดที่ตรงตามความต้องการก็สามารถรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์ที่ตนเองสนใจหรือมีความถนัดขึ้นใหม่ได้อีกทางหนึ่งด้วย

2) เนื่องจากการนำเงินค่าซื้อหุ้นสหกรณ์มาใช้เป็นค่าลดหย่อนในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการจัดเก็บภาษี แต่หากมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ให้ความชัดเจนและแน่นอน โดยการกำหนดหลักเกณฑ์การนำเงินค่าหุ้นสหกรณ์ในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้ชัดเจน จะทำให้ผู้เสียภาษีสามารถกำหนดจำนวนภาษีที่ต้องชำระ จะช่วยสนับสนุนหลักความมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี และการให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎหมายของผู้เสียภาษีได้อีกทางหนึ่งด้วย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดมาจากหลักเกณฑ์การหักค่าลดหย่อนภาษี กรณีการซื้อหน่วยลงทุนในกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) และการซื้อหน่วยลงทุนในกองทุนรวมหุ้นระยะยาว (LTF) มาเสนอเป็นหลักเกณฑ์การนำเงินค่าหุ้นสหกรณ์มาคำนวณเป็นค่าลดหย่อนในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เนื่องจากทั้งสองกรณี เป็นกรณีที่รัฐใช้นโยบายทางภาษีอากรเพื่อส่งเสริมให้มีการลงทุนในกิจการใดกิจการหนึ่งโดยเฉพาะผู้วิจัยนำเสนอหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) การนำเงินค่าหุ้นสหกรณ์มาคำนวณเป็นค่าลดหย่อนในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา นั้น สมาชิกสหกรณ์ผู้ถือหุ้นจะต้องถือหุ้นติดต่อกันอย่างน้อย 5 ปี และผู้ถือหุ้นที่ต้องการนำเงินค่าหุ้นมาหักเป็นค่าลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา นั้น ต้องมีการส่งเงินค่าหุ้นอย่างสม่ำเสมอทุกเดือนในจำนวนเงินขั้นต่ำตามข้อบังคับของสหกรณ์ในแต่ละที่

(2) ในแต่ละปี สมาชิกสหกรณ์ที่ต้องการนำเงินค่าหุ้นมาคำนวณเป็นค่าลดหย่อนในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา สามารถนำเงินค่าหุ้นมาหักเป็นค่าลดหย่อนได้ตามจำนวนที่จ่ายไปจริงแต่ไม่เกิน 150,000 บาท

(3) หลักฐานในการการนำเงินค่าหุ้นสหกรณ์มาคำนวณเป็นค่าลดหย่อนในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา นั้น สหกรณ์ที่สามารถให้สมาชิกรับเงินค่าหุ้นมาหักเป็นค่าลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้นั้นต้องเป็นสหกรณ์ที่ได้จดทะเบียนถูกต้องตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ และต้องเป็นสหกรณ์ที่ได้ลงทะเบียนไว้กับกรมสรรพากร และสหกรณ์ดังกล่าวต้องมีการออกใบรับรองการถือหุ้นสหกรณ์ให้กับสมาชิกเพื่อให้สมาชิกรับมาเป็นหลักฐานในการหักค่าลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

(4) หลักเกณฑ์ข้างต้นดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรมีการกำหนดระยะเวลาการให้สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีไว้ล่วงหน้าเป็น ระยะเวลาไม่เกิน 5 ปีภาษีก่อน เนื่องจากการกำหนดระยะเวลาการให้สิทธิประโยชน์ไว้นั้น สามารถที่จะวัดได้ว่าในระยะเวลาดังกล่าวที่กฎหมายได้ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้เสียภาษี สามารถช่วยในการส่งเสริมกิจการสหกรณ์ได้ผลดีหรือไม่เพียงใด หากการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษิดังกล่าวข้างต้นส่งผลที่ดีต่อกิจการสหกรณ์แล้ว ก็สามารถจะขยายระยะเวลาในการดำเนินการได้ต่อไปในอนาคต

3) การออกกฎหมายให้มีการนำเงินค่าซื้อหุ้นสหกรณ์มาหักเป็นค่าลดหย่อนในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา นั้น ผู้เขียนเห็นว่า ควรมีการออกเป็นกฎหมายลำดับรอง เพื่อเป็นการสะดวกในการเปลี่ยนแปลงและแก้ไขกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันได้ ดังนั้นจึงควร เพิ่มเติมกฎกระทรวงว่าด้วยการยกเว้นราชการ ให้มีการเพิ่มเติมข้อความดังต่อไปนี้

“เงินได้เท่าที่จ่ายเป็นค่าซื้อหุ้นสหกรณ์ ซึ่งเป็นสหกรณ์ที่ได้รับการจดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการสหกรณ์ ในจำนวนที่ได้จ่ายไปจริง แต่ไม่เกินหนึ่งแสนห้าหมื่นบาทถ้วน สำหรับปีภาษีนั้น โดยผู้มีเงินได้ต้องถือหุ้นสหกรณ์ติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปี นับตั้งแต่วันที่ซื้อหุ้นสหกรณ์เป็นครั้งแรก

เงินได้ที่ได้รับการยกเว้นตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด

ในกรณีที่ผู้มีเงินได้ไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในวรรคสอง ให้ผู้มีเงินได้หมดสิทธิได้รับยกเว้นตามวรรคหนึ่ง และต้องเสียภาษีเงินได้สำหรับเงินได้ที่ได้รับยกเว้นภาษีตามวรรคหนึ่งด้วย”

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

จรัสศักดิ์ รอดจันทร์. (2556). *ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา: หลักการและบทวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 257) เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 257) เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขสำหรับเงินได้เท่าที่ได้จ่ายเป็นค่าซื้อหน่วยลงทุนใน กองทุนรวมหุ้นระยะยาว.

ประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 258) เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข เพื่อการยกเว้นภาษีเงินได้ สำหรับเงินได้หรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่ได้รับ เนื่องจากการขายหน่วยลงทุนคืนให้กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ.

ประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 259) เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข เพื่อการยกเว้นภาษีเงินได้ สำหรับเงินได้เท่าที่ได้จ่ายเป็นค่าซื้อหน่วยลงทุนในกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ.

ประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 91) เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข สำหรับกรณีผู้ถือหน่วยลงทุนในกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ เพราะเหตุ สูงอายุ ทุพพลภาพ หรือตาย.

ประมวลรัษฎากร.

ปรีชา สุวรรณทัต. (2555). *คำอธิบายพระราชบัญญัติสหกรณ์และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2542 (กฎหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน)*. กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักส์.

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542.

วาสนา สุขสมัย. (2551). *การนำระบบเครดิตภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามาใช้แทนระบบการหักค่าลดหย่อน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาษาต่างประเทศ

2014 Instructions for Schedule A (Form 1040). Retrieved January 19, 2015, from <http://www.irs.gov>

Kelvin E. Murphy and Mark Higgins. (1999). *Concepts in Federal Taxation*. 1999 Ed. Ohio: South-Western College Publishing, 1999) P.321.

Ministry of Finance Japan. (n.d.). *Comprehensive Handbook of Japanese Taxes 2010*. Retrieved January 21, 2015, from <http://www.mof.go.jp>.

Richard D. (1987). *The RIA Tax Course :Individual Income Tax*. New York: The Research Institute of America, Inc.

Tax Bureau. (1986). *An Outline of Japanese Taxes 1986*. Tokyo: Ministry of Finance.

Tax Guide 2014 for Individuals. Retrieved January 19, 2015, from <http://www.irs.gov/pub/irs-pdf/p17.pdf>

William A. Klein, Boris I. Bittker and Lawrence M. Stone. (1987). *Federal Income Taxation*. Boston: Little, Brown and Company.